

Počašćen sam što mogu odati počast UNESCO-voj Konvenciji i onima koji su zaslužni što je zaživjela, uključujući sve institucije EU-a koje su je učvrstile kao temelj za prakse EU-a.

Moje bi se obraćanje moglo opisati kao posvećeno „neugodnim istinama“, da se poslužim naslovom knjige Ala Gorea, nekadašnjeg potpredsjednika SAD-a. Radio sam za njega početkom devedesetih kad smo pokušavali djelovanje Svjetske trgovinske organizacije učiniti zelenijim. Nismo uspjeli i sada svi plaćamo za to...

Kulturna raznolikost nikada nije bila krhkija, ne samo u Europi već i globalno, od Australije, preko Kanade, do Koreje – gdje god se lokalne inicijative smatraju „neugodnima“ za dominantnu američku industriju.

Čitajući Izvještaj o medijskoj industriji Europske komisije iz rujna 2025., vidimo da se u Europi sva tri sektora obrađena u analizi (audiovizualni, videoigre i informativni mediji) suočavaju s ozbiljnim izazovima koje im nameću veliki i pretežno američki igrači.

**U kontekstu AV tržišta**, Amerikanci čine gotovo dvije trećine našeg kino tržišta; američki naslovi dominiraju i katalogima i brojem sati korištenja *streaming* usluga. Tri vodeća pružatelja usluga videa na zahtjev (SVOD), a to su Netflix, Amazon i Disney, čine 66% udjela na tržištu; i tako dalje...

Istina je da velike kompanije pružaju sadržaj usmjeren na publiku, stvaraju radna mjesta i daju važan ekonomski doprinos. Sve to je pohvalno. Ali ne zaboravimo da to čine uz značajnu **državnu pomoć** (koju nazivaju tržišnim poticajima) od mnogih država članica za čije povećanje stalno lobiraju. Čak bi mogli imati pristup i mehanizmima javnog financiranja, a to sve nije u redu.

Što se tiče medijskih tvrtki, 8 od 20 najvećih u Europi su u američkom vlasništvu i preuzimaju preko 50% prihoda. I njihov udio raste.

**I u sferi videoigara** Amerikanci dominiraju europskim tržištem (dijeleći prva mjesta s Kinom). To uključuje najpoznatija imena poput Applea, Googlea i Steama, u sferi distribucije, a također i potpunu dominaciju u ključnom segmentu *game engine* softverskih okvira (Unity i Unreal Engine)...

**Informativni mediji** su sektor koji u opadanju, u korist novih digitalnih medija gdje ponovno nailazimo na imena Google i Meta kao ključne igrače.

Ništa od navedenog ne bi se toleriralo u Sjedinjenim Državama.

Ukratko, vidimo uznemirujuću sliku jednojezične monokulture u nastajanju, unatoč smjelim načelima UNESCO-ve Konvencije koju danas slavimo. Više standardiziranog, homogenog sadržaja, manje istinske raznolikosti, posebno kada je riječ o sadržajima iz manjih država članica čiji su interesi zanemareni.

---

## **Vratimo se na AV sektor... i strategiju SAD-a**

Američku dominaciju podržava suptilna, neki bi čak rekli, štetna dvostruka strategija koju provodi vrlo dobro financirana skupina zagovornika, povezanih organizacija, vanjskih konzultanata i slično.

Prvi segment je šarmantna i naizgled prijateljska ofenziva okrenuta prema van, spominjanje zajedničkog ekosustava, projekcije i događanja u Bruxellesu i određenim glavnim gradovima. Ta događanja također služe za suptilno propitivanje nekih od načela europskog okvira za promicanje stvarne kulturne raznolikosti i nacionalnih suvereniteta.

Drugi segment strategije usmjeren je na kreatore politika, često iza kulisa, koji su izloženi nepopustljivom zagovaranju, prijetnjama, pravnim izazovima i pritiscima – a kada im to odgovara, uživaju potporu i ultra-protekcioniističke Trumpove vlade i američkih veleposlanstava.

Evo samo nekoliko primjera:

Sudski spor koji je pokrenuo Netflix prijeti francuskom govornom području Belgije. Usmjeren je, čini se, na Europski sud i Europsku komisiju – očito žele ograničiti slobode država članica.

Njemačka razmatra kolika bi bila razumna investicijska obveza prema pružateljima *streaming* usluga, koji pak zahtijevaju nedefinirane dobrovoljne obveze. Netflix, Amazon i njihovi predstavnici snažno lobiraju protiv njemačkih neovisnih producenata.

U Hrvatskoj su implicitne prijetnje da će napustiti tržište korištene kako bi se izvršio pritisak na hrvatsku vladu prilikom uvođenja vrlo skromnog režima nameta i ulaganja, koji je znatno slabiji od onoga što smo se nadali da će biti uvedeno. I ispod trenutnih standarda.

I priča se nastavlja. Male zemlje su, prema njihovim riječima, „premale da bi bile važne“ Amerikancima, ali nas je mnogo, a kulturna raznolikost i nacionalni identitet su vezivno tkivo koje Europu drži na okupu. Za Europu bi bilo vrlo rizično kad bi to izgubila.

---

## Alati za očuvanje raznolikosti naših AV kultura

Da, alati koje nudi Direktiva o audiovizualnim i medijskim uslugama (AVMSD), poduprti UNESCO-om konvencijom, ostaju ključni alati. Ipak, bez još učinkovitije regulacije, nećemo ispuniti očekivanja. Kvote, pristojbe i investicijske obveze dokazano daju rezultate koje treba dodatno poboljšati. Pružatelji *streaming* usluga moraju djelovati konstruktivno unutar poslovnih modela koje odaberu. Ali moraju pravedno postupati s europskim kreatorima. To može bolje. Nadamo se da je došlo vrijeme i za europskog pružatelja *streaming* usluga koja će pružati raznolik neovisno producirani europski sadržaj.

U Europi, naš se kulturni model temelji na javnoj podršci stvaranju i distribuciji europskih djela. Kreativna Europa i AVMSD su temelji djelovanja, a sve u interesu poticanja kreativnih inovacija.

Odredbe Direktive o audiovizualnim i medijskim uslugama – kvote, investicijske obveze, financijska potpora nezavisnim filmašima, poštivanje uredničke slobode priča i vlastitih priča i kontrole nad tim procesom, sve su to ključni sastojci... kao i istaknutost i vidljivost naših kreacija u ovoj šarolikoj ponudi kojom dominira zabava.

Programi AgoraEU i Media+ mogu, i trebaju, biti posvećeni jačanju europske kulture i kreativnih sektora, jačanju raznolikosti i zaštiti temeljnih sloboda. Potrebno je ambiciozno financiranje.

Želim zaključiti u optimističnom tonu, s nadom u bolju budućnost. Potrebno je da se europske institucije ponovno ujedine, kao što su to učinile početkom devedesetih, te prije 20 godina. Naš europski model funkcionira. Naravno, potrebno je i očekivano podešavanje sitnih detalja. Moramo se držati svog modela, posebice u novonastalom geopolitičkom kontekstu – i ne uzmicati pred prijetnjama.

Za kraj ću citirati Jacquesa Delorsa: Europi trebaju

**„Tri zajedničke ambicije: postati područje aktivnog mira, održati okvir za održivi razvoj, i na poseban način slaviti naših kulturnih raznolikosti.“**

Jacques Delors, 2003. u La Grande Europe